

## O'ZBEKISTONDA TURIZM TARIXI

*Suvonqulov Shuhrat*

*Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti,*

*Turizm yo'nalishi talabasi*

### Аннотация

O'zbekistondagi turizm - bu tashrif buyuruvchilarga tarix, madaniyat va tabiiy go'zallikning o'ziga xos uyg'unligini taklif etuvchi rivojlanayotgan sohadir. Markaziy Osiyoning markazida joylashgan O'zbekiston ming yillik tarixga ega boy merosi, jo'shqin san'at sahnasi va dunyoning turli burchaklaridan kelgan sayohatchilarni o'ziga tortadigan hayratlanarli manzaralari bilan faxrlanadi. Ushbu maqolada O'zbekistonda turizmning rivojlanish tarixi va bosqichlari hamda hozirgi kunda turizmning holati haqida ma'lumotlar berilgan.

**Kalit so'zlar:** turizm, infratuzilman, rivojlanish, sayyohlik agentliklari, sayyohlar.

### Аннотация

Туризм в Узбекистане — это растущая отрасль, предлагающая посетителям уникальное сочетание истории, культуры и природной красоты. Расположенный в самом сердце Центральной Азии, Узбекистан может похвастаться богатым наследием, насчитывающим тысячи лет, яркой художественной сценой и потрясающими пейзажами, привлекающими путешественников со всего мира. В данной статье представлена информация об истории и этапах развития туризма в Узбекистане и современном состоянии туризма.

**Ключевые слова:** туризм, инфраструктура, развитие, турфирмы, туристы.

### Abstract

Tourism in Uzbekistan is a growing industry that offers visitors a unique blend of history, culture and natural beauty. Located in the heart of Central Asia, Uzbekistan boasts a rich heritage dating back thousands of years, a vibrant art scene, and stunning scenery that attracts travelers from around the world. This article provides information on the history and stages of the development of tourism in Uzbekistan and the current state of tourism.

**Key words:** tourism, infrastructure, development, travel agencies, tourists.

### KIRISH

O'zbekistonda turizm infratuzilmasiga Sobiq Ittifoq davridanoq asos qo'yilgan edi. Biroq, bu sohadan keladigan daromadlarning qayta taqsimlanish muammosi odatdagidek markaz tomonidan hal etilar edi. 1985-89 yillarda O'zbekistondagi ichki va hududiy turizmning xajmi 1,4-1,6 mln kishini, bunda chet ellik turistlarning miqdori atiga 130-180 ming kishini tashkil etardi xolos. Bu vaqtga kelib, ya'ni 1985 yilda

Turkiyada 1,5 mln, 1992 yilda esa 7 mln, 2003 yilda esa 11 mln atrofida xorijiy turistlar tashrif buyurishdi. 1981 yilda Vengriya 14,2 mln turistlarni qabul qilgan bo'lsa, 1991 yilga kelib bu miqdor 19,1 mlnga yetdi. 1992 yilda O'zbekistonning turistik sohasi chet ellik turistlarga faqatgina 27 ta, 2003 yilda esa 50 dan ortiq xizmat turini taklif etdi. Turkiya, Italiya va Ispaniya kabi mamlakatlarda esa bu ko'rsatkich 250-400ni tashkil etadi.

### **ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI.**

Mamlakatimiz mustaqillikka erishgandan so'ng Prezidentimizning bevosita tashabbuslari bilan turizmni rivojlantirish ustuvor masalaga aylandi. Umuman olganda, O'zbekiston Respublikasida turizm infratuzilmasini rivojlanishini beshta bosqichga bo'lish mumkin.

Birinchi bosqich (o'z ichiga 1992 yilni oladi). Ushbu bosqich Respublikamizda milliy turizmning dastlabki shakllantirilishi bilan xarakterlanadi. Bu bosqichda turizm infratuzilmasida yetakchi hisoblangan «O'zbekturizm» Milliy kompaniyasiga asos solindi.

Ikkinchi bosqich (1993-1995 yillar). Bunda turizmning milliy rivojlanish modeli ishlab chiqildi. Ushbu bosqich turistik xizmatlar ko'rsatish hajmining oshib borishi bilan birgalikda yangi turistik yo'nalishlarni ishlab chiqish, xizmat ko'rsatishni yaxshilash, turizmning moddiy-texnik bazasini kengaytirish, boshqaruvning tashkiliy strukturasi takomillashtirish va boshqa shu kabilar bilan bog'liq bo'lgan bir qator muammolarni yuzaga keltirdiki, ularni faqatgina «O'zbekturizm» milliy kompaniyasi doirasida hal etish imkoni bo'lmay qoldi.[5]

Kompaniya turistik operatorlar bilan to'g'ridan-to'g'ri aloqa qilish maqsadida Germaniya (Frankfurt-Mayn), Buyuk Britaniya (London), AQSH (Nyu-York), Birlashgan Arab amirliklari (Sharja) va Rossiya (Moskva) kabi mamlakatlarda o'zining vakolatxonalarini ochdi.

Uchinchi bosqich (1995-1997 yillar). Bunda turistik xizmatlar sohasida xususiylashtirish jarayoni boshlandi. 1996 yilning boshlarida «O'zbekturizm» milliy kompaniyasi tizimidagi turistik obyektlar umumiy miqdorining 90 foiziga yaqini davlat tasarrufidan chiqarildi.

To'rtinchi bosqich (o'z ichiga 1998 yilni oladi). Ko'plab mutaxassislarning baholashlaricha, bu bosqichda eksport salohiyatini oshirish, valyuta, turistlar, xususiyoqitso va investitsiyalarni barqaror oqimini ta'minlash uchun imkoniyat yaratildi. Respublikada milliy turizmni jahon andozalari darajasida shakllantirish, turizmga bilvosita tegishli bo'lgan xizmat ko'rsatish infratuzilmasini, xususan, turistlarni xorijdan kutib oladigan chegara, bojxona va aeroport xizmatlarini qayta shakllantirish boshlandi.[4]

Beshinchi bosqich (1999 yil maydan hozirgi davrgacha). Ushbu bosqichda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Turizmni rivojlantirishning davlat dasturi

to'g'risida"gi Farmoni nafaqat mamlakatdagi milliy va xalqaro turizmni tutgan o'rnini mustahkamlash uchun siyosiy asosni shakllantirdi, balki uning iqtisodiy asoslarini mustahkamlash imkoniyatini berdi. Ushbu meyoriy hujjat asosida turistik korxonalariga qo'shimcha boj imtiyozlari berildi. Bundan tashqari, O'zbekistonning xorijiy mamlakatlardagi diplomatik vakolatxonalarida turizm bo'yicha maslahatchi lavozimi joriy etildi. 2023-yilning avgust oyida mamlakat Parlamentida «Turizm to'g'risida»gi qonun qabul qilindi va buning natijasida turizm sohasini faoliyat ko'rsatishining huquqiy asoslari yanada takomillashtirildi. So'nggi yillarda O'zbekiston o'zining sayyohlik takliflarini diversifikatsiya qilishga, keng ko'lamli manfaatlarni qondirish uchun madaniy turizm, ekoturizm va sarguzasht turizmini rivojlantirishga e'tibor qaratmoqda. Vizalarni liberallashtirish, transport aloqalarini yaxshilash va merosni asrab-avaylash kabi tashabbuslar turizm industriyasining o'sishiga yordam berdi va tashrif buyuruvchilar tajribasini oshirdi.[3]

### МУХОКАМА ВА НАТИЖАЛАР.

O'zbekiston bugun YuNESKOning Butunjahon merosi ro'yxatiga kiritilgan ob'ektlari, an'anaviy hunarmandchiligi va samimiy mehmondo'stligi bilan mashhur bo'lgan Markaziy Osiyoda albatta tashrif buyurishi kerak bo'lgan davlat sifatida mashhur bo'lib bormoqda. Sayohatchilar mamlakatning boy tarixi va jo'shqin madaniyatiga sho'ng'ishga intilib, uning qadimiy shaharlari, go'zal vodiylari va sokin cho'l landshaftlariga oqib kelishadi. O'zbekiston kelajakka nazar tashlar ekan, barqaror turizm amaliyoti, merosni asrab-avaylash va jamoatchilikni jalb qilishga ustuvor ahamiyat berishda davom etmoqda. O'zbekiston o'zining madaniy boyliklarini namoyish etish, tabiiy muhitni muhofaza qilish va mahalliy hamjamiyatlar bilan muloqot qilish orqali o'z merosini kelgusi avlodlar uchun saqlab qolish bilan birga, tashrif buyuruvchilarga asl va mazmunli sayohat tajribasini taqdim etishni maqsad qilgan. O'zbekiston turizmining asosiy diqqatga sazovor joylaridan biri bu Samarqand, Buxoro va Xiva kabi Ipak yo'lidagi qadimiy shaharlardir. Bu tarixiy shaharlarda ajoyib islom arxitekturasi, jumladan, murakkab koshinlar bilan qoplangan masjidlar, madrasalar va mamlakatning boy madaniy merosini aks ettiruvchi maqbaralar joylashgan. Tashrif buyuruvchilar gavjum bozorlarda sayr qilishlari, an'anaviy oshxonadan tanovul qilishlari va o'tgan davrning diqqatga sazovor joylari va tovushlariga sho'ng'ishlari mumkin. O'zbekiston tarixiy maskanlaridan tashqari, sarguzashtli sayohatchilar uchun ochiq havoda sayr qilishning keng doirasini taklif etadi. Mamlakatning xilma-xil landshafti qorli tog'lar, yam-yashil vodiylar va keng cho'llarni o'z ichiga oladi, bu trekking, chang'i, toshga chiqish va lager uchun imkoniyatlar yaratadi. Ekologik sayyohlar toza milliy bog'larni o'rganishlari, noyob yovvoyi tabiatni kuzatishlari va tabiatni muhofaza qilish va atrof-muhitni muhofaza qilishni rag'batlantiradigan barqaror turizm tashabbuslarida ishtirok etishlari mumkin. O'zbekiston, shuningdek, kulolchilik, gilamdo'zlik va ipakchilik kabi



an'anaviy hunarmandchilikni tarannum etuvchi gullab-yashnayotgan san'at sahnasiga ega san'at va madaniyat ixlosmandlari uchun ham maskandir. Tashrif buyuruvchilar mahalliy musiqa va raqs tomoshalarini tomosha qilishlari, festivallar va madaniy tadbirlarda ishtirok etishlari, O'zbekistonning o'ziga xos an'ana va urf-odatlar bilan tanishishlari mumkin.[2]

### XULOSA.

O'zbekiston sayyohlik salohiyatini yanada oshirish uchun infratuzilmani rivojlantirish, mehmondo'stlik xizmatlari va marketing tashabbuslariga faol sarmoya kiritmoqda. Mamlakat har yili o'z takliflarini namoyish etish, chet ellik mehmonlarni jalb qilish, turoperatorlar va sayyohlik agentliklari bilan hamkorlikni rivojlantirish maqsadida xalqaro sayyohlik yarmarkasiga mezbonlik qiladi. Kelajakda O'zbekiston yangi attraksionlarni rivojlantirish, qulayliklarni yaxshilash va sayohatchilarga noyob tajribalarni taqdim etish orqali o'zining turizm sektorini kengaytirishni rejalashtirmoqda. O'zining samimiy mehmondo'stligi, rang-barang madaniy merosi va hayratlanarli manzaralari bilan O'zbekiston Markaziy Osiyoda haqiqiy va unutilmas sayohat tajribasini qidirayotganlar uchun eng yaxshi manzilga aylanishga tayyor.[1]

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Tuxliyev I.S., Xaitboyev R., Tursunova G.R. Turizm asoslari. O'quv-uslubiy murakkab. - Samarqand, SamISI, 2013. - 372 b.[1]
2. Qudratov G.H., Pardayev M.Q., Otoboyev R. O'zbekistonda turizm salohiyati va uni rivojlantirishda davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari. // xizmat ko'rsatish va turizm sohalarini rivojlantirish: muammolar va ularning yechimlari. - T.: Iqtisodiyot va moliya, 2008. - b. 61-70.[2]
3. Hayitboyev R., Sattarov A. Turizm marshrutini ishlab chiqish texnologiyasi. Samarqand, 2011 yil.[3]
4. Matyakubov U.R. — Ekologik vaziyatni hisobga olgan holda turizmning samaradorligi takomillashtirish yo'nalishlari va istiqbollari mavzusida. nomzodlik dissertatsiyasining konspekti. – Samarqand, 2011. – 12 b.[4]
5. Halikulov A.N. — Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatish sifati va samaradorligini oshirish imkoniyatlar dissertatsiya konspekti. Abstrakt. – Samarqand, 2010. – 25 b.[5]